

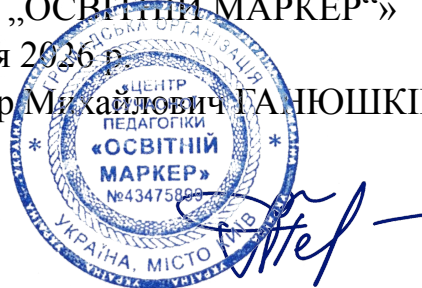
**ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ЦЕНТР СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ „ОСВІТНІЙ МАРКЕР“»**

ЗАТВЕРДЖЕНО

ГО «ЦСП „ОСВІТНІЙ МАРКЕР“»

«23» січня 2026 р.

Олександр Михайлович ГАЛЮШКІН

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які забезпечують реалізацію Державного стандарту базової середньої освіти в другому циклі базової середньої освіти

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ УЧНІВ З ООП НА РІВНІ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Розробник(и):

Коробова Анастасія, психолог, логопед, директор комунального закладу «Харківський інклюзивно-ресурсний центр № 2 Харківської міської ради»;

Бурейко Наталія, кандидат психологічних наук, практичний психолог.

Напрямок підвищення кваліфікації: особливості впровадження інклюзивного навчання та реалізація педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти.

Розроблено на основі типової програми:

Типова програма підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти (наказ МОН № 904 від 12.10.2022). URL: https://rada.info/upload/users_files/44950214/201728af13d92460d8ed85c99c33c4c2.pdf

Термін дії програми: з 2026 до 2031 року.

Рецензенти:

Пехарєва Альона, кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри спеціальної педагогіки і психології та інклюзивної освіти комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради;

Пятіна Неля, директор Комунального закладу «Харківська гімназія № 117 Харківської міської ради».

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. Актуальність програми зумовлена необхідністю якісного впровадження інклюзивного навчання в умовах реформування системи освіти України, реалізації Державного стандарту базової середньої освіти та оновлення Порядку організації інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти (2026). Сучасна школа орієнтується на принципи рівного доступу до освіти, поваги до різноманіття та створення безпечного й психологічно комфортного освітнього середовища для всіх здобувачів освіти, зокрема для учнів з особливими освітніми потребами (ООП).

Аналіз даних Міністерства освіти і науки України свідчить про динамічне збільшення чисельності учнів з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти. За останні п'ять років цей показник зріс майже вдвічі, зокрема з виразним зростанням у 2024–2025 роках, що вимагає системного підвищення професійної компетентності педагогічних працівників щодо організації інклюзивного навчання, застосування ефективних методів педагогічної та психологічної підтримки, індивідуалізації освітнього процесу, розроблення якісних індивідуальних програм розвитку та міжфахової співпраці. [Статистичні дані з інклюзивної освіти [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України. Офіційний веб-сайт. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/inklyuzivne-navchannya/statistichni-dani> (дата звернення: 07.03.2026)]

Особливо важливим є формування в педагогів практичних навичок адаптації навчальних матеріалів, використання сучасних педагогічних технологій (у тому числі цифрових), ефективної взаємодії між учителями та асистентами вчителя, фахівцями інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ) та батьками для забезпечення успішної соціалізації, академічного прогресу та психологічного благополуччя учнів з ООП.

Отже, впровадження програми сприятиме підвищенню професійної готовності педагогічних працівників до роботи в інклюзивному освітньому середовищі, розвитку практичних навичок підтримки учнів з особливими освітніми потребами та зміцненню ефективної взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу.

Цільова група: вчителі закладів загальної середньої освіти, які забезпечуватимуть реалізацію Державного стандарту базової середньої освіти в другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання, 7-9 класи).

Обсяг (тривалість): 15 годин (0,5 кредиту ЄКТС).

Особливості реалізації програми. Програма спрямована на формування/удосконалення компетентностей вчителів закладів загальної середньої освіти, які забезпечуватимуть реалізацію Державного стандарту базової середньої освіти в другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання, 7-9 класи), необхідних для організації безпечного та

здорового освітнього середовища з опорою на сильні сторони учня з особливими освітніми потребами.

Програма реалізується з урахуванням сучасних підходів до професійного розвитку педагогів та передбачає поєднання теоретичної підготовки та практичних занять, використання інтерактивних інструментів на інтернет-порталі Академії Ранок, орієнтацію на практичне застосування отриманих знань у професійній діяльності.

Загальний обсяг програми становить 15 годин (0,5 кредиту ЄКТС), та передбачає засвоєння лекційного матеріалу, самостійну практичну роботу.

Оцінювання навчальних досягнень слухачів здійснюється шляхом автоматизованого контролю на інтернет-порталі Академії Ранок.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: *інституційна (дистанційна) у синхронному* (участь у вебінарах у режимі реального часу, обговорення питань тем модулів зі спікером і учасниками на віртуальних дискусійних майданчиках із використанням безкоштовних сервісів Canva, Padlet чи закритих мобільних спільнотах, індивідуально-групова взаємодія із консультантом за допомогою сервісу ZOOM) *чи асинхронному* (самостійне опрацювання відеолекцій, презентаційних матеріалів, виконання практичних завдань у зручній для слухача час на інтернет-порталі Академії Ранок) *режиммах.*

Мета підвищення кваліфікації: професійний розвиток педагогічних працівників відповідно до державної політики в галузі освіти, удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей учителів 7–9 класів закладів загальної середньої освіти (далі — ЗЗСО), необхідних для організації навчання, виховання та розвитку учнів відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», та на основі Державного стандарту базової середньої освіти, зокрема щодо впровадження інклюзивного навчання та реалізація педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти.

Завдання підвищення кваліфікації:

– поглибити й розширити знання вчителів 7–9 класів закладів загальної середньої освіти з теорії і практики навчання, що забезпечує якісні зміни в організації освітнього процесу та створює передумови для інноваційних перетворень у сучасній шкільній системі, зокрема у сфері інклюзивної освіти, новітніми змінами до Порядку організації інклюзивного навчання та особливостями впровадження Державного стандарту базової середньої освіти для дітей з ООП;

– удосконалити вміння вчителів 7–9 класів закладів загальної середньої освіти відповідно до основних напрямів державної політики, її європейського вектора розвитку, зокрема в контекстах розуміння особливостей розвитку учнів з ООП з опорою на сильні сторони учня з ООП, моделей партнерства з іншими учасниками освітнього процесу та їх застосування в інклюзивному освітньому середовищі;

– поглибити й розширити теоретичні знання з фахових і психолого-педагогічних дисциплін, зокрема щодо практики розроблення, моніторингу та коригування індивідуальної програми розвитку (ІПР) в умовах педагогічного партнерства, застосування принципів універсального дизайну в інклюзивному освітньому середовищі, забезпечувати підтримку учнів з ООП у навчанні з опорою на сильні сторони учня з ООП, у тому числі за допомогою цифрових інструментів.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

інклюзивна (В1),
здоров'язбережувальна (В2),
педагогічного партнерства (Б3).

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

за результатами опанування змісту модулів пропонуваної програми слухачі оволодіють знаннями та набудуть / удосконалять уміння, навички та способи компетентнісної діяльності щодо:

знання й розуміння: основних підходів до організації освітнього процесу; психолого-фізіологічних особливостей учнів підліткового віку, принципів побудови та планування індивідуальної освітньої траєкторії учня; нових соціально-професійних ролей учителя; принципів, функцій та інструментів різних видів оцінювання; здатність до визначення сильних сторін учня; принципів оцінювальної діяльності на основі цілей та критеріїв; принципів добору інструментів для формувального оцінювання; основних понять: «дитина з особливими освітніми потребами», «інклюзивне навчання», «сильні сторони учня з ООП»; ролей і завдань усіх учасників команди психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП; принципів універсального дизайну в навчанні та стратегій розумного пристосування;

уміння: організувати педагогічну діяльність на засадах сучасних підходів до навчання в НУШ; визначати й урахувати в освітньому процесі вікові та індивідуальні особливості учнів; упроваджувати технології та методики особистісно орієнтованого, компетентнісного та інтегрованого навчання, виховання й розвитку учнів; створювати безбар'єрне, безпечне, інклюзивне освітнє середовище: використовувати здоров'язбережувальні технології в освітньому процесі з опорою на визначені попередньо сильні сторони учня з ООП; застосовувати різні види оцінювання; визначати сильні сторони учня; організувати оцінювальну діяльність на основі цілей та критеріїв; добирати інструменти для формувального оцінювання; організувати взаємооцінювання в класі; формувати навички учнів до самооцінювання; застосовувати принципи універсального дизайну в навчанні та стратегії розумного пристосування з метою забезпечення додаткових потреб учнів в освітньому процесі;

диспозиції (цінності, ставлення): професійна мобільність та гнучкість; відданість ідеї щодо значущої участі в освітньому процесі всіх учнів, у тому

числі учнів з особливими освітніми потребами; просування демократичних цінностей (повага до багатоманітності, право вибору, формування спільноти, полікультурність).

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації.

Оцінювання результатів навчання слухачів здійснюється суб'єктом підвищення кваліфікації та базується на компетентнісному підході.

Система оцінювання спрямована на визначення рівня засвоєння навчального матеріалу, сформованості професійних умінь і досягнення очікуваних результатів програми.

Рейтинг слухача

Рейтинг слухача (РС) визначається як узагальнений показник результатів навчання та формується з урахуванням:

- підтвердженого ознайомлення з усіма навчальними юнітами програми (відеоматеріалами та навчальними матеріалами);
- результатів підсумкового тестування.

Формула визначення рейтингу слухача:

$$PC = OY + PT,$$

де:

OY — факт опрацювання всіх навчальних юнітів програми;

PT — результат підсумкового тестування, виражений у відсотках правильних відповідей.

Практичні завдання в межах програми мають формувальний характер, спрямовані на закріплення навчального матеріалу та не підлягають окремому бальному оцінюванню.

Умови успішного завершення програми

Слухач вважається таким, що успішно завершив програму підвищення кваліфікації, за умови:

- опрацювання всіх навчальних юнітів курсу;
- отримання за результатами підсумкового тестування не менше 60 % правильних відповідей.

Результат оцінювання

Результати оцінювання використовуються для підтвердження факту успішного проходження програми підвищення кваліфікації та є підставою для видачі відповідного документа встановленого зразка.

Документ про підвищення кваліфікації: за результатами успішного виконання програми (подолання встановленого прохідного порогу) слухачеві видається сертифікат про підвищення кваліфікації обсягом 15 год/0,5 кредиту ЄКТС (відповідно до вимог постанови Кабінету Міністрів України № 800 від 21.08.2019 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (зі змінами)). Реєстр виданих сертифікатів оприлюднюється на офіційному вебсайті суб'єкта підвищення кваліфікації — ГО «ЦСП „ОСВІТНІЙ МАРКЕР“».

Вартість навчання встановлюється залежно від обраного формату супроводу: 500 грн – самостійне опанування матеріалу модулів в індивідуальному темпі, тьюторський супровід за запитом, можливість зворотного зв'язку та індивідуально-групових консультацій.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено формування та розвиток інклюзивної компетентності педагогів через опанування теоретичних засад і практичних інструментів роботи з учнями з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти. Зміст програми охоплює нормативно-правові, психолого-педагогічні та методичні аспекти організації інклюзивного навчання, розроблення індивідуальної програми розвитку, застосування універсального дизайну та цифрових інструментів у роботі з дітьми з ООП.

Програмою передбачено інтерактивні лекційні заняття, які проводяться в дистанційному форматі з використанням мультимедійних презентацій, відеоматеріалів та елементів зворотного зв'язку. Лекційний матеріал структурований за темами та доступний слухачам в асинхронному режимі для самостійного опрацювання.

Особливістю є поєднання теоретичного матеріалу з практичними завданнями та акцент на асинхронному дистанційному навчанні, що дозволяє педагогам гнучко поєднувати підвищення кваліфікації з професійною діяльністю. Особливістю практичних занять є виконання вправ, спрямованих на формування практичних навичок роботи в інклюзивному середовищі, проведення мінідосліджень щодо особливостей розвитку дітей з ООП, аналіз конкретних педагогічних ситуацій і розв'язання професійних кейсів, що моделюють реальні виклики вчителя інклюзивного класу. Практичні заняття реалізуються через систему інтерактивних завдань.

Самостійна робота передбачає опрацювання рекомендованої літератури, нормативно-правових документів та науково-методичних матеріалів.

Підсумкові заходи включають проходження підсумкового тестування.

Зміст програми складається з 3 взаємопов'язаних тем. На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест із 20 питань. Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, — 100 балів. Прохідний бал — 60. Учасники, які успішно пройшли навчання та склали підсумковий тест, отримують свідоцтво / сертифікат.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає 15 год, із них: 4 год — лекційні заняття, 8 год — практична робота, 2 год — самостійна робота, 1 год — контрольні заходи.

Навчально-тематичний план

Назви тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. Організація інклюзивного навчання під час реалізації Державного стандарту базової середньої освіти в другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання, 7-9 класи)					
Тема 1.1. Організація інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти	1	2	-	-	3
Тема 1.2. Особливості діяльності команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в ЗЗСО на рівні базової середньої освіти. Організація командної взаємодії в інклюзивному класі.	1	3	1	-	5
Разом за модулем	2	5	1	-	8
МОДУЛЬ 2. Гармонізація взаємодії в інклюзивному освітньому середовищі під час предметного навчання, 7-9 класи.					
Тема 2.1. Опора на сильні сторони учня з ООП для універсального дизайну і розумного пристосування.	1	1	-	-	-
Тема 2.2. Цифрові сервіси і диференційований підхід в роботі з учнями з ООП (базове предметне навчання, 7-9 класи)	1	2	-	-	-
Разом за модулем	2	3	-	-	
Підсумкові заходи, рефлексії	-	-	1	1	2
Усього	4	8	2	1	15

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Організація інклюзивного навчання під час реалізації Державного стандарту базової середньої освіти в другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання, 7-9 класи)

Тема 1.1. Організація інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти

Розглядаються сучасні підходи до організації інклюзивного навчання в другому циклі базової середньої освіти (7–9 класи) відповідно до вимог Державного стандарту базової середньої освіти. Розкривається сутність понять «учні з особливими освітніми потребами», «інклюзивне навчання», «інклюзивне освітнє середовище». Описуються категорії освітніх труднощів, рівні підтримки, їхні психолого-педагогічні характеристики та вплив на освітній процес у підлітковому віці. Особлива увага приділяється організації педагогічної підтримки, адаптації та модифікації навчання в предметній системі. Аналізуються принципи інклюзії як освітньої філософії та практики, її переваги для всіх учасників освітнього процесу. Розглядаються особливості переходу учнів з ООП до другого циклу базової середньої освіти та забезпечення наступності навчання.

Тема 1.2. Особливості діяльності команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в ЗЗСО на рівні базової середньої освіти. Організація командної взаємодії в інклюзивному класі.

Висвітлюються склад, функції та принципи діяльності команди психолого-педагогічного супроводу в умовах базової середньої освіти. Розкривається роль учителя-предметника в команді та особливості його взаємодії з асистентом учителя в умовах предметного навчання. Описуються підходи до розроблення, реалізації та моніторингу індивідуальної програми розвитку (ІПР) для учнів 7–9 класів. Розглядається партнерська взаємодія з батьками як рівноправними учасниками команди. Аналізуються моделі співучителювання вчителя та асистента вчителя, ефективна комунікація між фахівцями (психологом, вчителями-дефектологами, фахівцями ІРЦ) та організація командної роботи в інклюзивному класі. Особлива увага приділяється координації дій усіх учасників освітнього процесу з урахуванням особливостей підліткового віку та предметного викладання.

МОДУЛЬ 2. Гармонізація взаємодії в інклюзивному освітньому середовищі під час предметного навчання, 7-9 класи.

Тема 2.1. Опора на сильні сторони учня з ООП для універсального дизайну і розумного пристосування.

Розкривається сутність підходу, орієнтованого на сильні сторони учня з особливими освітніми потребами, як основи ефективної організації інклюзивного навчання в 7–9 класах. Висвітлюються принципи універсального дизайну в навчанні (UDL) та їх застосування в умовах предметного викладання. Розглядаються підходи до виявлення сильних сторін учнів і їх використання під час планування освітнього процесу. Аналізуються стратегії розумного пристосування та їх впровадження без зниження освітніх вимог. Описуються можливості створення передбачуваного, безпечного та підтримувального освітнього середовища. Розглядаються допоміжні засоби навчання для розвитку учнів з особливими освітніми потребами. Окрема увага приділяється технікам саморегуляції учнів і педагогів як складовій гармонізації взаємодії в інклюзивному класі.

Тема 2.2. Цифрові сервіси і диференційований підхід в роботі з учнями з ООП (базове предметне навчання, 7-9 класи)

Висвітлюються можливості використання цифрових технологій у забезпеченні інклюзивного навчання на другому циклі базової середньої освіти. Розкривається сутність диференційованого підходу до планування навчальних завдань, методів, матеріалів та оцінювання результатів навчання учнів з ООП у предметній системі. Аналізуються інструменти цифрової підтримки навчання: освітні платформи, сервіси для створення адаптованого контенту, засоби візуалізації та організації навчальної діяльності. Описується практика використання цифрових технологій, зокрема ІІІ-асистентів, для індивідуалізації навчання та учнів з різними категоріями особливих освітніх потреб. Розглядаються підходи до організації дистанційного та змішаного навчання в інклюзивному класі, забезпечення доступності навчального контенту та підтримки навчальної мотивації учнів.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань (за вільним вибором)

1. Аналіз нормативно-правових документів щодо організації інклюзивного навчання в Україні (за пропонуваним алгоритмом).
2. Складання пам'ятки для вчителів-предметників щодо роботи з учнями певної категорії ООП (за пропонуваною структурою чи цифровим сервісом).
3. Розроблення фрагмента ІІР — на основі наданого опису дитини з ООП визначити індивідуальні навчальні цілі, необхідні адаптації, критерії оцінювання.
4. Розробка диференційованих завдань (2–3 варіанти одного навчального завдання), або адаптованих навчальних матеріалів із використанням цифрових сервісів та відповідно до принципу опори на сильні сторони учня з ООП (для різних категорій ООП).
5. Добір технік саморегуляції (опис 1 техніки саморегуляції для учнів з ООП із різними категоріями труднощів, складання інструкції щодо використання опор на уроці).

3.2. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання (за потреби)

1. Переваги інклюзивного навчання для всіх учасників освітнього процесу.
2. Особливості переходу учнів з ООП від початкової до базової школи (мапа думок).
3. Співпраця з фахівцями ІРЦ, психологом, учителями-дефектологами (підбір інформаційно-дорадчих матеріалів, актуальної бібліографії джерел у відкритому доступі).
4. Створення безпечного, безбар'єрного, психологічно комфортного освітнього середовища: потенціал систем штучного інтелекту у визначенні та використанні опори на сильні сторони учня з ООП.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Інклюзивне навчання : Міністерство освіти і науки. URL: <https://mon.gov.ua/tag/inklyuzivne-navchannya?&tag=inklyuzivne-navchannya> (дата звернення 18.03.2026).
2. Безбар'єрність : Державна служба з якості освіти. URL: <https://sqe.gov.ua/gromadskosti/bezbariernist/> (дата звернення 18.03.2026).
3. Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти : постанова КМУ № 129 від 05.02.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/129-2026-%D0%BF#Text> (дата звернення 18.03.2026)

Основна література

1. Психолого-педагогічне вивчення розвитку дитини з особливими освітніми потребами в інклюзивно-ресурсному центрі та в закладі освіти (методичні питання) : метод. посіб. / Т. В. Жук, Т. Д. Ілляшенко, Т. Д. Каменшук, А. Г. Обухівська, Г. В. Якимчук ; за ред. А. Г. Обухівської, Т. Д. Ілляшенко. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2024. 86 с.
2. Психологічна безпека освітнього середовища: методи, технології, шляхи формування : практич. посіб. / В. В. Байдик, Ю. П. Гопкало, І. О. Корнієнко, Н. В. Лунченко, Ю. А. Луценко, Р. А. Мороз, М. В. Саврасов ; за наук. ред. Н. В. Лунченко. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2024. 134 с.
3. Чеботарьова О. В., Гладченко І. В., Василенко-ван де Рей А., Ліщук Н. І. Дитина із синдромом Дауна. Харків : Ранок; Кенгуру, 2018. 48 с.
4. Чеботарьова О. В., Коваль Л. В., Данілавичюте Е. А. Дитина із церебральним паралічем. Харків : Ранок; Кенгуру, 2018. 40 с.

Додаткова література

1. Даффі Дж. Що робити? Чого робити не можна? ОВР. Опозиційно-викличний розлад : посібник для вчителів середньої школи / Джанлука Даффі. Харків : Кенгуру, 2025. 144 с.
2. Дитина із синдромом Дауна / О. В. Чеботарьова, І. В. Гладченко, А. Василенко-ван де Рей, Н. І. Ліщук. Харків : Ранок; Кенгуру, 2018. 48 с.

3. Дитина із церебральним паралічем / О. В. Чеботарьова, Л. В. Коваль, Е. А. Данілавичюте. Харків : Ранок; Кенгуру, 2018. 40 с.
4. Дитина із труднощами у навчанні / Л. І. Прохоренко. Харків : Ранок; Кенгуру, 2018. 48 с.
5. Менкароні Ф. Що робити? Чого робити не можна? Емоційні розлади : посібник для вчителів середньої школи / Франческа Менкароні. Харків : Кенгуру, 2025. 160 с.
6. Новик І. М. Створення ресурсних кімнат у закладах загальної середньої освіти : метод. рекомендації. Київ : УІРО, 2022. 29 с.
7. Практика взаємодії з батьками дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному просторі : метод. посіб. / уклад. : О. В. Коган та ін. Лисичанськ : ФОКСПРИНТ, 2021. 80 с.

Електронні ресурси

1. Безбар'єрна грамотність : Дія.Освіта. <https://osvita.diiia.gov.ua/courses/barrier-free-literacy> (дата звернення 18.03.2026).
2. Публікації Українського інституту розвитку освіти. <https://uied.org.ua/publikaczi/> (дата звернення 18.03.2026).